

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 5 maj 2009

Ö 120-09

ANMÄLARE

Umeå tingsrätt

Box 138

901 04 Umeå

PARTER

1. RM

Ombud: Advokat GB

2. West Air Sweden Aktiebolag, 556062-4420

Box 5433

402 29 Göteborg

Ombud: Chefsjurist PS

SAKEN

Förening av mål jämlikt 14 kap. 7 a § rättegångsbalken

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen finner hinder föreligga mot den begärda föreningen av Umeå tingsrätts mål T 2348-07 och Göteborgs tingsrätts mål T 8659-07.

BAKGRUND

West Air Sweden AB har i ansökan om betalningsföreläggande, som efter bestridande har överlämnats till Umeå tingsrätt, yrkat att RM skall förpliktas att till bolaget utge visst belopp jämte ränta och ersättning för kostnader. Det yrkade beloppet avser återbetalningsskyldighet för utbildningskostnader. RM har yrkat att käromålet skall avvisas alternativt ogillas och har gjort gällande motfordringar huvudsakligen avseende lön. West Air har självt slutit kollektivavtal med Svensk Pilotförening, där RM tidigare var medlem, och målet vid Umeå tingsrätt gäller tolkningen av detta kollektivavtal.

RM har vid Göteborgs tingsrätt väckt talan mot West Air med yrkande att bolaget skall förpliktas att till honom utge visst belopp jämte ränta och ersättning för kostnader. Det yrkade beloppet avser intjänad lön. West Air har bestritt käromålet med hänvisning till att bolaget har en kvittningsskuld motfordran på RM som överstiger yrkat belopp. Den motfordran som

West Air hävdar innefattar samma anspråk som görs gällande i målet vid Umeå tingsrätt.

West Air har vid Umeå tingsrätt begärt att målen enligt 14 kap. 7 a § rättegångsbalken skall förenas i en rättegång vid Göteborgs tingsrätt. Umeå tingsrätt har anmält frågan hos Högsta domstolen.

RM har motsatt sig att målen förenas. Han har som skäl för sin inställning anfört i huvudsak att Göteborgs tingsrätt inte är behörig att pröva det av West Air framställda anspråket. Enligt RM skall det anspråket i stället prövas av Arbetsdomstolen. Vidare har han framhållit att det inte finns någon anledning till att den begärda föreningen av målen skall uppehålla prövningen av målet vid Göteborgs tingsrätt.

SKÄL

Enligt 2 § lagen (1991:852) om betalningsföreläggande för fordringar i arbetstvister och fordringar som skall prövas av Statens va-nämnd (fordringslagen), skall Kronofogdemyndigheten överlämna en kollektivavtalstvist till Arbetsdomstolen, om ansökan om betalningsföreläggande gjorts av medlem i arbetstagar- eller arbetsgivarorganisation som slutit avtalet och organisationen förklarar sig vilja föra målet dit. Motsatsvis gäller att sådana tvister skall överlämnas till tingsrätt, om organisationen inte framställer en begäran om överlämnande till Arbetsdomstolen.

Bestämmelsen i 2 § fordringslagen är enligt sin lydelse inte tillämplig på kollektivavtalstvister som inleds av en arbetsgivare som själv har slutit

kollektivavtal. När det gäller frågan om behörigt forum för sådana tvister uttalade Arbetsdomstolen i rättsfallet AD 1978 nr 158 att ledning kunde hämtas i grunderna för 2 § i den då gällande lagen (1974:372) om lagsökning och betalningsföreläggande för fordringsanspråk i anställningsförhållanden och bedömde att det inte fanns anledning att i behörighetsfrågan behandla kollektivavtalsslutande arbetsgivare på annat sätt än arbetsgivare som tillhör arbetsgivarorganisation (se även rättsfallen AD 1979 nr 33 och AD 1995 nr 54 samt prop. 1976/77:141 s. 61 f.).

I förarbetena till fordringslagen uttalades att det saknas behov av att lagreglera frågan om en arbetstvist skall överlämnas till tingsrätt eller Arbetsdomstolen i fall då en ansökan om betalningsföreläggande som gjorts av en kollektivavtalsslutande arbetsgivare bestrids. Det anfördes att det genom AD 1978 nr 158 torde vara tillräckligt klarlagt att ett mål i en sådan situation skall överlämnas till Arbetsdomstolen endast om arbetsgivaren begär det. (Prop. 1990/91:126 s. 61.)

Det sagda innebär att, eftersom West Airs talan vid Umeå tingsrätt inletts genom ansökan om betalningsföreläggande och bolaget inte begärt att målet skall överlämnas till Arbetsdomstolen, tingsrätt är behörig att pröva målet.

Detta innebär inte i sig att West Air kan åberopa sin fordran till kvittning mot en lönefordran. Enligt bolaget är det med stöd av kollektivavtal som kravet på återbetalning av utbildningskostnaderna får kvittas mot den fordran på lön som arbetstagaren kan ha. En tingsrätt är emellertid inte behörig att pröva ett anspråk grundat på kollektivavtal som en arbetsgivare, vilken själv slutit kollektivavtalet, kvittningsvis gör gällande i en arbetstvist som arbetstagaren har stämt in (2 kap. 1, 2 och 5 §§ samt 4 kap. 5 § lagen,

1974:371, om rättegången i arbetstvister, och 10 kap. 17 och 18 §§ rättegångsbalken). Detta får anses gälla också om kvittning skulle ha skett utom rätta (NJA 1982 s. 502).

En förening av målen skulle således inte leda till att West Air kunde åberopa sin fordran till kvittning. Om målen förenades, skulle fordringen i stället få prövas på samma sätt som ett genkärsmål från bolagets sida.

Att märka är ytterligare att målen inte får förenas om det innebär betydande olägenhet för någon part, något som kan vara fallet om handläggningen blir fördröjd. Målet vid Göteborgs tingsrätt avser RMs fordran på lön för juni 2007. Han har begärt att målet skall avgöras i fråga om hans lönefordran utan avseende på den fordran som bolaget har åberopat. Efter vad som kan läsas ut ur handlingarna är det efter skriftväxling i början av hösten 2008 endast bolagets invändning om motfordran som har uppehållit handläggningen av målet vid Göteborgs tingsrätt.

Det bör vid bedömningen vägas in att ett mål om lönefordran får avgöras utan prövning av en invändning om kvittningsrätt eller ett genkärsmål om motfordran från arbetsgivaren, om en sådan prövning skulle oskäligt uppehålla prövningen av lönefordran (se 9 § andra stycket lagen, 1970:215, om arbetsgivares kvittningsrätt som har företräde framför bestämmelsen i 17 kap. 4 § rättegångsbalken).

Mot denna bakgrund skulle det inte stå i god överensstämmelse med grunderna för lagen om arbetsgivares kvittningsrätt att nu handlägga RMs krav och bolagets fordran på återbetalning för utbildningskostnader i ett sammanhang.

Det får vid angivna förhållanden anses att en förening av målen inte har väsentliga fördelar för handläggningen och att en förening riskerar att innebära betydande olägenhet för RM. De båda målen bör därför inte förenas i en rättegång.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Johan Munck, Ella Nyström (referent), Kerstin Calissendorff, Gudmund Toijer och Stefan Lindskog
Föredragande revisionssekreterare: Kenneth Truedsson